

Omskakande kulturrevolutionen

om

När **Dorotea Bromberg** fick ta emot ett hemligt pappersmanuskript på bokmässan i London i fjol blev hon förvånad. Agenten som lämnade över kuvertet sa: *Du släpper inte det ur sikte på resan hem! Slarvar du bort kuvertet kan det innebära livsfara för oskyldiga människor.*

Så gick det till när Brombergs förlag kom över manuset till *Rött minne* av journalisten och författaren **Tania Branigan**. Branigan hade då under flera år samtalat med personer som för henne i förtroende berättat om sina upplevelser under Kulturrevolutionen i Kina.

Dorotea Bromberg flög hem från London, med andan i halsen, öppnade kuvertet och i gryningen när hon läst klart, kände hon att manuset hade märkt henne för alltid.

Rött minne är en berättelse som varsamt och vördnadsfullt återger upplevelser, händelser och minnen som aldrig tidigare hörts. Det är väldigt omskakande, djupt mänskliga och samtidigt omänskliga vittnesmål som berättar något mycket stort och närmast livsviktigt om hur helt vanliga människor på ett par dagar eller på några få ögonblick kan förvandlas till veritabla monster.

Tania Branigan bjuder på undersökande journalistik när den är som allra bäst. Här får vi veta vad som kan hända med ett samhälle där det inte ens går att lita på sina egna närmaste. Hur man kan gå vidare som människa och hur en nation kan leva vidare med så djupa och samtidigt nedtystade, osynliga trauman och sår. Branigan hade bestämt sig för att försöka förstå kulturrevolutionen i grunden eftersom den fortfarande, femtio år senare, kastar sina långa, mörka skuggor över det kinesiska samhället.

Genom unika samtal med personer som var med dras jag in i deras verklighet som närmast är att likna vid en helt förfärlig skräckfilm. Närmare två miljoner människor dog och tiotals miljoner förföljdes och fängslades under åren 1966 – 1976, allt i kulturrevolutionens namn. Gamla strukturer och auktoriteter krossades, barn vändes mot sina föräldrar, elever angrep, torterade och dödade sina lärare, äkta makar, grannar och arbetskamrater angav varandra.

Svälten som orsakats av det kinesiska kommunistpartiet omkring 1960, dödade närmare 40 miljoner kineser. Konsekvenserna av den mänskliga katastrofen ledde 1966 till en maktkamp där ordförande Mao **Zedong** gav sig på oppositionen i partiet och inledde Kulturrevolutionen. Det ideologiska korstågets syfte var att en gång för alla omvandla befolkningens *borgerliga, feodala och revisionistiska* tankar och hjärtan.

Omkring 17 miljoner unga studenter skickades ut från städerna till eländiga och fattiga liv på landsbygden. Grannar begravnade varandra levande för att de hade blommor i trädgården (kapitalism) eller hade husdjur (borgerligt). Även kannibalism förekom när partifunktionärer åt upp *klassförrädare*.

Kulturrevolutionen bestod av en rad olika skeenden och betecknas numera som ett av 1900-talets värsta människorättsbrott och avslutades först efter Maos död 1976.

Man kan förstås jämföra kulturrevolutionen med flera andra folk mord, som Förintelsen och Stalins utrensningar. Men det unika i Kina var det otroligt entusiastiska massdeltagandet där man var beredd att döda sina egna familjemedlemmar och där linjen mellan offer och förövare ständigt förändrades.

Kulturrevolutionen erkändes bara på partikongressen 1981 och under en mycket kort period efter Maos död som en historisk katastrof, sedan raderades den helt ut ur historieböckerna.

När Tania Branigan besöker nationalmuseet i Peking visar det sig till exempel att mobiltelefonens historia har fått ett

större utrymme än det lilla hörn som kortfattat avhandlar Kulturrevolutionen.

Det här är en strålande reportagebok, en träffsäker och tankeväckande beskrivning av en nationellt påtvingad glömska. Här framträder också en oroväckande bild av hur Kina använder sig av historiemi som ett verksamt verktyg för makt.

Men framför allt är det de personliga tragedierna som dominerar i boken och biter sig fast. Här berättar tidigare hängivna rödgardister, den paramilitära organisation som mobiliserades av Mao, om hur man dränkte lärare i kokande vatten eller misshandlade dem till döds. En idag medelålders, ansedd advokat tar i ett hjärtskärande kapitel med Branigan till sin mammas grav och berättar inlevelsefullt hur han tillsammans med sin pappa angav henne för att ha baktalat Mao, allt i full vetskap om det dödsstraff som väntade henne.

På det här sättet har Tania Branigan, med en metod som närmast kan jämföras med **Svetlana Aleksijevitjs** fem dokumentärromaner *Utopins röster*, intervjuat dussintals personer vid upprepade tillfällen. Hon ger dem en röst, analyserar deras vittnesmål och erfarenheter.

Trauman försvinner inte som bekant. I dag vet vi via forskningen, att de ärvs ner ända till den tredje generationen, något som står fullständigt klart i *Rött minne* där den stora tystnaden i familjerna och i det kinesiska samhället, lett till att nästan ingen har vågat tala med Branigan annat än under full anonymitet.

Rött minne är en av de starkaste böcker Brombergs någonsin gett ut, säger Dorotea Bromberg:

"Det är en bok som påminner mig om varför jag en gång blivit förläggare."

Text: Heléne Nellvik

Rött Minne – Att minnas och glömma Kinas Kulturrevolution

Original titel: Red Memory
Tania Branigan
Översättare: Peter Samuelsson
Brombergs förlag 2023

 Brombergs

RÖTT MINNEN

**Att minnas och glömma
Kinas Kulturrevolution**

TANIA BRANIGAN

Tania Branigan är en av brittiska The Guardians ledarskribenter. Hon har under sju år varit tidningens Kinakorrespondent. Branigan har även skrivit för Washington Post och the Australian. *Rött minne – Att minnas och glömma Kinas Kulturrevolution* är hennes litterära debut.